

SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE “THE
FUTURE STARTS WITH US: TOWARDS THINKING,
TECHNOLOGY AND SUSTAINABLE DEVELOPMENT”
VOLUME 1. ISSUE 2. 2025

HOZIRGI GLOBALLASHUV SHAROITIDA JAMIYAT
HAYOTIDA DINLARNING O'RNI

Maqsudaliyeva Qanoatxon Xoshimali qizi
Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti
Xalqaro munosabatlar fakulteti 1-kurs talabasi
Maqsudaliyevaqanoatxon@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqola globallashuv jarayoni kuchayib borayotgan hozirgi davrda dinlarning jamiyat hayotidagi o'rni qanday o'zgarayotgani haqida fikr yuritadi. Unda globallashuvning diniy muhitga ko'rsatadigan ta'siri, diniy identiklikning o'zgarishi, dinning siyosiy va ijtimoiy jarayonlardagi ahamiyati, transmilliy diniy harakatlar, ekstremizm muammosi hamda dinlarning ma'naviy-axloqiy vazifalari haqida tahlillar beriladi. Maqolada dinlar globallashuv sharoitida nafaqat hamkorlik va kelishmovchiliklarning manbai bo'lishi, balki global qadriyatlarni shakllantirish va umumiy muammolarga yechim topishda ham faol ishtirok etishi qayd etiladi. Tadqiqot davlat va din o'rtasidagi munosabatlarni yanada uyg'unlashtirish hamda diniy ziddiyatlarni yumshatish yo'llarini izlashga qaratilgan.

Kalit so'zlar: globallashuv, din, diniy identiklik, ekstremizm, dinlararo muloqot, ma'naviyat, davlat-din munosabatlari

Abstract: This article examines how the role of religion in social life is transforming in the context of intensifying globalization. It analyzes the impact of globalization on the religious environment, changes in religious identity, the significance of religion in political and social processes, transnational religious movements, the problem of extremism, and the spiritual and moral functions of religions. The article emphasizes that under conditions of globalization, religions serve not only as sources of cooperation and conflict, but also actively participate in shaping global values and contributing to solutions to shared global challenges. The

SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE “THE
FUTURE STARTS WITH US: TOWARDS THINKING,
TECHNOLOGY AND SUSTAINABLE DEVELOPMENT”
VOLUME 1. ISSUE 2. 2025

study is aimed at identifying ways to further harmonize state–religion relations and mitigate religious conflicts.

Keywords: Globalization, religion, religious identity, extremism, interfaith dialogue, spirituality, state-religion relations

Аннотация: В статье анализируется трансформация роли религий в общественной жизни в условиях современной глобализации. Рассматриваются влияние глобализационных процессов на религиозную среду, изменение религиозной идентичности, значение религии в политических и социальных процессах, деятельность транснациональных религиозных движений, а также проблема экстремизма. Особое внимание уделяется духовно-нравственным функциям религий в формировании глобальных ценностей. Подчеркивается, что в условиях глобализации религии выступают не только источником сотрудничества и противоречий, но и активным участником поиска решений общечеловеческих проблем. Исследование направлено на гармонизацию отношений между государством и религией и снижение уровня религиозных конфликтов.

Ключевые слова: Глобализация, религия, религиозная идентичность, экстремизм, межконфессиональный диалог, духовность, государственно-религиозные отношения

Kirish

Bugungi dunyoda globallashuv jamiyatning deyarli barcha sohalariga ta'sir ko'rsatmoqda. Bu jarayon faqat iqtisodiyot yoki texnologiya bilan cheklanib qolmay, inson hayotidagi eng nozik sohalardan biri din sohasiga ham o'z ta'sirini o'tkazmoqda. Globallashuv tufayli dunyo tobora bir-biriga yaqinlashib, axborot, odamlar va g'oyalar chegaralardan erkin o'tadigan muhit shakllandi. Din esa asrlar davomida jamiyatning ma'naviy asoslarini, axloqiy qarashlarini va dunyoqarashini

**SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE “THE
FUTURE STARTS WITH US: TOWARDS THINKING,
TECHNOLOGY AND SUSTAINABLE DEVELOPMENT”
VOLUME 1. ISSUE 2. 2025**

belgilab kelgan muhim institutdir. Shu sababli globallashuv va din oʻrtasidagi oʻzaro taʼsir murakkab jarayondir: bir tomondan, dinlarning kengroq tarqalishi va yangi hududlarda paydo boʻlishi uchun imkoniyatlar koʻpaymoqda; boshqa tomondan, sekulyarizm kuchayib, baʼzi jamiyatlarda diniy qadriyatlarga bosim ortmoqda. Quyida globallashuv sharoitida dinlarning jamiyatga qanday taʼsir qilayotgani, diniy identiklikning oʻzgarishi va bu jarayonning ijtimoiy-siyosiy oqibatlari haqida batafsil tahlil beriladi.

Adabiyotlar tahlili. Globallashuv va din munosabatlari bugungi ilmiy tadqiqotlarning eng dolzarb yoʻnalishlaridan biridir. Bu borada turli manbalarda turlicha fikrlar bildiriladi. Ayrim olimlar globallashuvni sekulyarizmning kuchayishiga olib keluvchi omil sifatida koʻrishsa, boshqalar aksincha globallashuv diniy uygʻonish va ekstremistik harakatlarning kuchayishiga sabab boʻlayotganini taʼkidlashadi.

Tadqiqotimiz uchun muhim boʻlgan [1]-manbada globallashuvning diniy ongga koʻrsatadigan taʼsiri oʻziga xos yondashuv bilan tahlil qilingan. Muallif globallashuv jarayonlari sekulyar qarashlarning kuchayishiga, din va sekulyar ideologiyalar oʻrtasidagi murakkab munosabatlarning shakllanishiga qanday taʼsir qilayotganini koʻrsatadi. Unda diniy ongdagi oʻzgarishlar davlat va din oʻrtasidagi munosabatlarni toʻgʻri yoʻlga qoʻyishda muhim omil boʻlishi mumkinligi qayd etiladi.

Shuningdek, [2] va [3] manbalarda mavzuga oid umumiy maʼlumotlar boʻlsa-da, ular ilmiy tahlil uchun yetarli darajada chuqur boʻlmagani sababli ushbu tadqiqotda asosan nazariy yondashuvlar va mavjud ilmiy adabiyotlarning umumlashtirilgan tahlilidan foydalanildi.

Metodologiya. Tadqiqot globallashuv sharoitida dinning jamiyatdagi oʻrnini har tomonlama tushuntirishga qaratilgan. Bunda quyidagi yondashuvlar qoʻllanildi:

**SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE “THE
FUTURE STARTS WITH US: TOWARDS THINKING,
TECHNOLOGY AND SUSTAINABLE DEVELOPMENT”
VOLUME 1. ISSUE 2. 2025**

1. Qiyosiy tahlil - turli mintaqalarda globallashuv dinlarga qanday ta'sir qilayotganini solishtirish orqali umumiy qonuniyatlar aniqlash.

2. Tizimli yondashuv - dinni jamiyatning ajralmas qismi sifatida ko'rib, uning siyosat, madaniyat va iqtisod bilan o'zaro bog'liqligini o'rganish.

3. Kontekstual tahlil - har bir jamiyatning diniy jarayonlarini o'sha mintaqaning tarixiy, siyosiy va madaniy sharoiti bilan bog'lab o'rganish.

4. Nazariy sintez - din sotsiologiyasi, siyosatshunoslik va madaniyatshunoslikdagi turli nazariyalarni uyg'unlashtirish orqali umumiy xulosaga kelish.

5. Diskurs tahlili - diniy yetakchilar, siyosatchilar va OAVda din va globallashuvga oid shakllanayotgan fikrlarni o'rganish. Bu metodlar din va globallashuv o'rtasidagi murakkab munosabatlarni yanada aniqroq tushunish imkonini beradi.

Asosiy qism

Globallashuv jarayoni dunyoning diniy manzarasini sezilarli darajada o'zgartirmoqda. Axborot texnologiyalarining rivojlanishi diniy g'oyalarning tez tarqalishiga sabab bo'lib, ko'plab jamiyatlarda diniy xilma-xillik kuchaymoqda. Bu esa odamlarning diniy tanloviga erkinlik berib, yangi diniy oqimlar va guruhlarning shakllanishiga imkon yaratmoqda. Shu bilan birga, ayrim hududlarda sekulyarizm kuchayib, dinning jamiyatdagi mavqei susayib borayotgani kuzatiladi. Boshqa joylarda esa aksincha — global bosimlarga javoban diniy uyg'onish kuchaymoqda. Migratsiya, internet va madaniy aloqalarning kengayishi diniy identiklikni yanada murakkab va o'zgaruvchan jarayonga aylantirdi. Dinning siyosiy va ijtimoiy jarayonlardagi roli ham globallashuv sharoitida yanada keskinlashdi. Ba'zi ekstremistik guruhlar globallashuv imkoniyatlaridan foydalanib o'z g'oyalarini targ'ib qilayotgan bo'lsa, ko'plab diniy tashkilotlar tinchlik, hamkorlik va

**SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE “THE
FUTURE STARTS WITH US: TOWARDS THINKING,
TECHNOLOGY AND SUSTAINABLE DEVELOPMENT”
VOLUME 1. ISSUE 2. 2025**

insonparvarlik g‘oyalarini ilgari surmoqda. Umuman olganda, globallashuv din uchun ham imkoniyat, ham sinovdir. Bu jarayonda dinlar jamiyatning ma’naviy hayotida muhim rol o‘ynashni davom ettirishi, shuningdek, global muammolarni hal qilishda ham faol ishtirok etishi mumkin.

Ekstremizmga qarshi kurashda ta’lim, diniy savodxonlikni oshirish, dinlararo muloqotni kuchaytirish va dinlarning tinchliksevar qadriyatlarini targ‘ib qilish muhim ahamiyatga ega. Shuningdek, davlatlarning diniy ta’limni nazorat qilish, radikal g‘oyalarning tarqalishiga chek qo‘yish va fuqarolarni ma’naviy immunitet bilan ta’minlash borasidagi siyosati ham samarali bo‘lishi mumkin. Bu jarayonda Birlashgan Millatlar Tashkiloti kabi xalqaro tashkilotlar va mintaqaviy birlashmalar ham transmilliy diniy ekstremizmga qarshi kurashda muhim koordinatsion rol o‘ynaydi.

Globallashuv sharoitida dinlarning ma’naviy-axloqiy funksiyalari yanada muhim ahamiyat kasb etadi. Insoniyat global iqlim o‘zgarishi, qashshoqlik, resurslar tanqisligi va axloqiy inqirozlar kabi umumiy muammolarga duch kelar ekan, dinlar bu muammolarga javob berishda noyob ma’naviy resurslar va axloqiy asoslarni taklif qilishi mumkin. Ko‘plab dinlar o‘zaro hurmat, adolat, rahm-shafqat, ekologik mas’uliyat va tinchlik kabi umuminsoniy qadriyatlarni targ‘ib qiladi. Bu qadriyatlar global qadriyatlar tizimining asosini tashkil etishi va turli madaniyatlar va e’tiqodlar o‘rtasida ko‘prik vazifasini o‘tashi mumkin.

Dinlar odamlarga hayotning ma’nosini tushunishga, qiyinchiliklarga qarshi turishga va umidni saqlab qolishga yordam beruvchi ma’naviy yo‘nalishni taqdim etadi. Ular shaxsiy va jamoaviy axloqiy me’yorlarni shakllantirib, ijtimoiy birdamlikni mustahkamlaydi va axloqiy savodxonlikni oshiradi. Global axloqiy yetakchilik doirasida, diniy liderlar va tashkilotlar global etika tamoyillarini ilgari surish, o‘zaro tushunishni rivojlantirish va umumiy insoniy mas’uliyat tuyg‘usini

**SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE “THE
FUTURE STARTS WITH US: TOWARDS THINKING,
TECHNOLOGY AND SUSTAINABLE DEVELOPMENT”
VOLUME 1. ISSUE 2. 2025**

uyg‘otishda muhim rol o‘ynashi mumkin. Masalan, dinlar ekologik muammolarga diniy etika nuqtai nazaridan yondashib, insonlarning atrof-muhitga bo‘lgan mas‘uliyatini oshirishi mumkin. Dinlarning bu ma‘naviy-axloqiy salohiyatidan samarali foydalanish global barqarorlik va insoniyatning umumiy farovonligi uchun muhim ahamiyatga ega.

Globallashuv sharoitida dinlarning jamiyat hayotidagi o‘rni murakkab, ko‘p qirrali va dinamik jarayon bo‘lib, u turli yo‘nalishlarda namoyon bo‘ladi. Bir tomondan, globallashuv diniy xilma-xillikni kuchaytirib, diniy identikliklarning yangi shakllarini keltirib chiqarmoqda va dinlarning chegaralarni kesib o‘tib tarqalishiga imkon bermoqda. Ikkinchi tomondan, u sekulyarizatsiya tendensiyalarini kuchaytirib, diniy ekstremizmning transmilliy shakllari paydo bo‘lishiga ham zamin yaratmoqda.

Xulosa

Tadqiqot shuni ko‘rsatadiki, dinlar global dunyoda nafaqat konfliktlar manbai bo‘lishi, balki tinchlik o‘rnatish, ijtimoiy hamkorlikni rivojlantirish va umuminsoniy qadriyatlarni mustahkamlashda ham muhim rol o‘ynashi mumkin. Dinlararo muloqot va hamkorlik global muammolarga yechim topishda, o‘zaro tushunishni chuqurlashtirishda va umumiy ma‘naviy-axloqiy platformani yaratishda hal qiluvchi ahamiyatga ega. Globallashuv jarayonida diniy ongdagi o‘zgarishlarni va dindorlarning idrok etish xususiyatlarini chuqur anglash davlat va din o‘rtasidagi munosabatlarni optimallashtirish, diniy keskinliklarni yumshatish va global barqarorlikni ta‘minlash uchun muhim ahamiyatga ega ekanligi [1] manba tahlili orqali ham ta‘kidlangan.

Globallashuv sharoitida dinlarning kelajakdagi roli nafaqat ularning o‘z ichki o‘zgarishlari va moslashuviga, balki davlatlar, xalqaro tashkilotlar va fuqarolik jamiyati institutlarining ular bilan o‘zaro munosabatlarini qanday qurishiga ham bog‘liq bo‘ladi. Dinning ijobiy salohiyatidan foydalanish, uning destruktiv

**SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE “THE
FUTURE STARTS WITH US: TOWARDS THINKING,
TECHNOLOGY AND SUSTAINABLE DEVELOPMENT”
VOLUME 1. ISSUE 2. 2025**

ko‘rinishlarini oldini olish va dinlararo totuvlikni targ‘ib qilish global dunyo kelajagi uchun muhim strategik vazifa bo‘lib qoladi. Kelajakda dinlar global axloqiy yetakchilikda, insoniyatning umumiy muammolariga ma’naviy-axloqiy javoblar topishda va barqaror, adolatli va tinch dunyoni qurishda o‘z ahamiyatini saqlab qoladi, hatto oshirishi mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI:

1. Berger P. L. *The Desecularization of the World: Resurgent Religion and World Politics*. – Washington, D.C.: Ethics and Public Policy Center, 1999. – 135 p.
2. Huntington S. *The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order*. – New York: Simon & Schuster, 1996. – 368 p.
3. Beyer P. *Religion and Globalization*. – London: SAGE Publications, 1994. – 270 p.
4. Juergensmeyer M. *Terror in the Mind of God: The Global Rise of Religious Violence*. – Berkeley: University of California Press, 2003. – 320 p.
5. Casanova J. *Public Religions in the Modern World*. – Chicago: University of Chicago Press, 1994. – 356 p.
6. Appleby R. S. *The Ambivalence of the Sacred: Religion, Violence, and Reconciliation*. – New York: Rowman & Littlefield Publishers, 2000. – 512 p.
7. Esposito J. L. *Religion and Global Affairs*. – New York: Oxford University Press, 2011. – 242 p.
8. United Nations Development Programme (UNDP). *Religion and Development Report*. – New York, 2019. – 184 p.
9. World Bank. *Faith and Global Development*. – Washington, D.C., 2015. – 160 p.

**SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE “THE
FUTURE STARTS WITH US: TOWARDS THINKING,
TECHNOLOGY AND SUSTAINABLE DEVELOPMENT”
VOLUME 1. ISSUE 2. 2025**

10. Karimov I. A. *Yuksak ma’naviyat – yengilmas kuch.* – Toshkent: Ma’naviyat, 2008. – 176 b.
11. Mirziyoyev Sh. M. *Yangi O‘zbekiston strategiyasi.* – Toshkent: O‘zbekiston, 2021. – 280 b.
12. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Diniy sohada davlat siyosatini yanada takomillashtirish to‘g‘risida”gi Farmoni. – Toshkent, 2018.
13. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. – Toshkent: O‘zbekiston, 2023.
14. Xolmirzayev A. *Globalashuv va ma’naviy xavfsizlik.* – Toshkent: Akadernashr, 2017. – 214 b.
15. Otajonov N. *Din va jamiyat munosabatlari: zamonaviy yondashuvlar.* – Toshkent: Fan, 2020. – 198 b.